

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จะเห็นได้ว่าทุกฉบับที่เกี่ยวข้องนั้นได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งในเรื่องสวัสดิการต่าง ๆ รายได้ สุขภาพ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาเนื้อหาพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 พบว่า ยังขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการกำหนดนโยบาย ส่งผลให้ในบางกรณีภาครัฐดำเนินงานโดยปราศจากการร่วมมือจากผู้สูงอายุ แต่อาศัยความน่าจะเป็น ทำให้ผู้สูงอายุไม่ได้รับการเยียวยาและแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง ทั้งนี้ เนื่องด้วยลักษณะกฎหมายฉบับดังกล่าวเป็นกฎหมายเฉพาะที่คุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุ ซึ่งสิทธิดังกล่าวจะมีการคุ้มครองที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ สิทธิดังกล่าวจะต้องให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการเสนอสื่อสิทธิดังกล่าวนั้น โดยเฉพาะในรูปแบบของการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย

จากการดำเนินงานข้างต้น แม้ว่าทิศทางการดำเนินงานของภาครัฐจะสอดคล้องและสนองตอบต่อนโยบายระดับชาติผ่านการกำหนดทิศทางการพัฒนา และการสนับสนุนด้านนโยบายของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ในประเด็นเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการกำหนดนโยบายนั้น จะเห็นได้ว่า ยังขาดการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ เพราะแม้ว่าภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มีเหตุผลหลักในการคุ้มครอง ส่งเสริม และให้สิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุให้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการกำหนดนโยบายจึงมีความสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อให้ นโยบายที่กำหนดในระดับต่าง ๆ มีความเหมาะสมและตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง แต่จากที่ได้มีการศึกษาบทบัญญัติของพระราชบัญญัติผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับดังกล่าวพบว่า ผู้สูงอายุยังขาดการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

ในประเด็นนี้ หากพิจารณาเปรียบเทียบกับต่างประเทศ จะเห็นได้ว่า ประเทศญี่ปุ่น กำหนดหลักเกณฑ์การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุไว้อย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติว่าด้วยมาตรการรับมือกับปัญหาสังคมผู้สูงอายุ มาตรา 2 กำหนดว่า หลักการพื้นฐานของมาตรการรับมือกับปัญหาสังคมผู้สูงอายุ คือ การสร้างสังคมให้เป็นไปตามนโยบายในแต่ละข้อ ดังต่อไปนี้ (1) สังคมที่ให้ความเป็นธรรม และให้โอกาสแก่ประชาชนทุกคนในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางสังคมที่หลากหลาย นอกเหนือจากการทำงานในแต่ละวัน (2) สังคมที่ประชาคมภูมิภาคสร้างขึ้น และตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นปัจเจกชน และจิตสำนึกที่มีความรับผิดชอบร่วมกัน แต่ยังคงให้เกียรติกับประชาชนทุกคนในฐานะสมาชิกคนสำคัญที่เป็นส่วนประกอบหนึ่งของสังคม (3) สังคมที่เพียบพร้อมที่ทำให้ประชาชนสามารถจัดการกับชีวิตแต่ละด้านไปพร้อม ๆ กับการมีสุขภาพที่ดี ในส่วนของความร่วมมือจากประชาชน ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในมาตรา 5 กำหนดว่า ประชาชนให้ความสนใจเกี่ยวกับการที่ประเทศพัฒนาไปสู่สังคมผู้สูงอายุ พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ และสามารถดำรงคนให้จัดการกับชีวิตแต่ละด้านในช่วงวัยชราไปพร้อมกับการมีสุขภาพที่ดีได้ แต่ในขณะเดียวกันยังคงมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ ในส่วนของคณะกรรมการแต่งตั้งคณะกรรมการว่าด้วยมาตรการรับมือกับปัญหาสังคมผู้สูงอายุของญี่ปุ่นในฐานะคณะกรรมการวิสามัญ ตามมาตรา 15 ยังได้กำหนดให้คณะกรรมการจะต้องปรับการทำงานร่วมกันขององค์กรบริหารสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวกับมาตรการรับมือกับปัญหาสังคมผู้สูงอายุของญี่ปุ่น

หากพิจารณาเนื้อหาของสาธารณรัฐสิงคโปร์ จะเห็นได้ว่า ได้มีการวางแผนนโยบายขั้นพื้นฐานของรัฐเพื่อรองรับสังคมสูงอายุไว้ ดังนี้

1) แผนนโยบายของรัฐในการส่งเสริมการจ้างงานและการเพิ่มความมั่นคงทางการเงิน ด้วยการเพิ่มทักษะและจัดหางานให้เหมาะสมกับแรงงานสูงอายุ เพื่อยกระดับภาคการผลิต และความสามารถในการเพิ่มรายได้ของแรงงานในระยะยาว โดยภาครัฐมีส่วนสำคัญในการวางแผนจัดสรรรายได้และรายจ่ายอย่างสมดุล โดยเฉพาะการจัดตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพกลาง (Central Provident Fund: CPF) เพื่อเป็นหลักประกันยามเกษียณ และเป็นการส่งเสริมการออมให้แก่ประชาชนชาวสิงคโปร์

2) แผนนโยบายของรัฐในการดูแลสุขภาพและการดูแลผู้สูงอายุอย่างรอบด้านในราคาข่อมเยา โดยนโยบายนี้มุ่งเน้นการดูแลสุขภาพและการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้ผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพที่มีคุณภาพโดยมีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม ซึ่งในทุก ๆ ปีรัฐบาลจะใช้จ่ายเงินงบประมาณจำนวนหนึ่งเพื่อให้การศึกษาด้านการดูแลสุขภาพ และการตรวจสุขภาพของผู้สูงอายุตามนโยบายดังกล่าวด้วย

3) แนวนโยบายของรัฐในการช่วยเหลือผู้สูงอายุเพื่อที่จะสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม โดยภาครัฐเป็นผู้วางระบบโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ที่อำนวยความสะดวกต่อผู้สูงอายุ เช่น การออกแบบ อาคาร สถานที่สาธารณะ และระบบขนส่งมวลชนที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ตลอดจนการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม

4) แนวนโยบายของรัฐในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีอายุยืนยาว โดยสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีร่างกายและจิตใจที่แข็งแรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เช่น การพัฒนางานด้านบริการเพื่อผู้สูงอายุ ปรับปรุงนโยบายด้านเงินอุดหนุนแก่อาสาสมัคร สนับสนุนการฝึกอบรมด้านการดูแลผู้สูงอายุที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ

ดังนั้น เพื่อให้นโยบายมีความเหมาะสมและตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ในวิสัยนี้ จึงได้มีการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการกำหนดนโยบาย โดยกำหนดให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ซึ่งจะกล่าวต่อไปในข้อเสนอแนะ

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากที่ได้มีการทบทวนงานวรรณกรรมในบทที่ 2 และบทที่ 3 และวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในบทที่ 4 ทำให้ได้มาซึ่งปัญหา และนำมาสู่แนวทางในการแก้ไขปัญหา ดังนี้

1) แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. 2546 ในเรื่องสิทธิของการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการกำหนดนโยบาย ดังนี้

เพิ่มเติม มาตรา 11/1 ความว่า

“สิทธิการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ มีดังนี้

(1) สิทธิในการเข้าร่วมกำหนดนโยบายในทุกระดับของหน่วยงาน
(2) สิทธิที่ให้โอกาสแก่ผู้สูงอายุในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางสังคมที่หลากหลาย นอกเหนือจากการทำงานในแต่ละวัน

(3) สิทธิในการเข้าร่วมสังคมที่ประชาคมภูมิภาคสร้างขึ้น และตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นปัจเจกชน และจิตสำนึกที่มีความรับผิดชอบร่วมกัน แต่ยังคงให้เกียรติกับประชาชนทุกคนในฐานะสมาชิกคนสำคัญที่เป็นส่วนประกอบหนึ่งของสังคม

(4) สิทธิในการเข้าร่วมสังคมที่ที่ทำให้ประชาชนสามารถจัดการกับชีวิตแต่ละด้านไปพร้อม ๆ กับการมีสุขภาพที่ดี

2) แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. 2546 ในเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการกำหนดนโยบาย ดังนี้

แก้ไขเพิ่มเติมเป็น มาตรา 4 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ให้คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ เรียกโดยย่อว่า กผส. ประกอบด้วย

(1) นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ

(2) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นรองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง

(3) ประธานสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เป็นรองประธานกรรมการ คนที่สอง

(4) ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนักงานประชาคม เลขานุการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประธานสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เลขานุการสภาอากาศไทย เป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง

(5) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้แทนองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับงานในด้านการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุ จำนวนไม่เกินห้าคน

(6) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง จำนวนไม่เกินห้าคน

(7) ผู้แทนจากผู้สูงอายุซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง จำนวนไม่เกินห้าคน